

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
—
Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
—

Αθήνα 28 Σεπ. 1992

Αριθ. Πρωτ. 3003/εγμ. 12

Προς

τους α) κ.κ. Αντεισαγγελείς του Αρείου Πάγου και
β) κ.κ. Εισαγγελείς Εφετών και Πρωτοδικών
του Κράτους

Κοινοποίηση: α) κ. Πρόεδρο του Αρείου Πάγου

β) κ.κ. Προέδρους Εφετών και Πρωτοδικών του
Κράτους

Εξ αφορμής δημοσιευθέντος στον τύπο (περιοδικό "Πολιτικά Θέματα" της 25.9.1992) άρθρου Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου (αναφερομένου και σε πολιτικές παραμέτρους), του δημιουργηθέντος εντεύθεν δημοσιογραφικού θορύβου και των διατυπωθεισών σχετικώς διαφόρων αξιολογήσεων, θεωρούμε υπηρεσιακώς σκόπιμο και αναγκαίο, στα πλαίσια των κατ'άρθρ. 24 παραγρ. 4 και 5α του Ν.1756/1988 (όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6 παραγρ.3 του Ν.1868/1989) αρμοδιοτήτων μας, να επιστήσουμε την προσοχή σας επί των παρικότων επισημάνσεων:

1. Με το υπ'αριθ. 3719/14.12.1990 έγγραφό μας προς τον κ. Πρόεδρο του Αρείου Πάγου είχαμε ζητήσει, εξ αφορμής γενομένων τότε δηλώσεων δικαστικού λειτουργού επί εκκρεμούς προς ψήφιση στη Βουλή νομοσχεδίου, τη σύγκληση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, η δε Ολομέλεια του Αρείου Πάγου με την υπ'αριθ. 4/24.1.1991 απόφασή της (σε Συμβούλιο) δέχθηκε τα ακόλουθα:
"Η έννοια του άρθρου 91 παραγρ.5 εδαφ.β' του Ν.1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παραγρ.3 του Ν.1868/1989, ερμη-

νευομένου σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 14 παραγρ.1 και 29 παραγρ.3 του Συντάγματος, 10 παραγρ.2 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που κυρώθηκε με το Ν.Δ.53/1974 και 91 παραγρ.1 του ανωτέρω νόμου, είναι ότι επιτρέπεται στο δικαστή η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν αποτελεί οποιαδήποτε μορφή εκδήλωση υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος ή κατά τις περιστάσεις είναι ασυμβίβαστη προς το αξίωμά του και θίγει το κύρος αυτού ως δικαστή και το κύρος της δικαιοσύνης".

2. Πέραν όμως του ως άνω προσδιορισμού του πειθαρχικού παραπτώματος και ανεξαρτήτως του αν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τελείται ή όχι το εν λόγω πειθαρχικό παράπτωμα, υπάρχουν, σε σχέση με το ως άνω στον αριθμό 1) ζήτημα της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού ειφράσεως της γνώμης του δημοσίως και κανόνες δικαστικής δεοντολογίας, η εκούσια τήρηση των οποίων προάγει, κατά τη γνώμη μας και το κύρος του δικαστικού λειτουργού και το κύρος της δικαιοσύνης. Γι' αυτό ακριβώς και εξ αφορμής του ως άνω ανακύψαντος ζητήματος και ενόψει του ενδεχομένου το παράδειγμα του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου να εύρει μιμητές στις τάξεις του δικαστικού σώματος, δια παρομοίων δημοσιευμάτων προς την ίδια ή προς την αντίθετη ή προς οποιαδήποτε άλλη διαφορετική κατεύθυνση, κρίνουμε υπηρεσιακώς σκόπιμο να σας καταστήσουμε κοινωνούς των παρακάτω (στους αριθμούς 3 και 4) σκέψεών μας για τα ανακύπτοντα σχετικώς ζητήματα δικαστικής δεοντολογίας.

3. Στην προς την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου έγγραφη πρότασή μας, επί της οποίας εκδόθηκε η ως άνω (στον αριθμό 1) υπ' αριθ. 4/24.1.1991 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου,

είχαμε τότε τονίσει (κυρίως στις σελίδες 31 έως 34 της εγγράφου προτάσεώς μας) και τα ακόλουθα:

α) Όπως έχει δεχθεί και η υπ' αριθ. 1/1.2.1990 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (σε Συμβούλιο) "η λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστικών λειτουργών έχει θεσπισθεί από το Σύνταγμα κυρίως για την προστασία των δικαζομένων πολιτών". Ερέος συνεπώς και καθήκον του δικαστικού λειτουργού είναι να εδραιώσει με την εν γένει συμπεριφορά του την πεποίθηση για την αμεροληψία του σε όσο το δυνατόν ευρύτερο κύκλο προσώπων μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Σε όσο ευρύτερο κύκλο προσώπων μέσα στο κοινωνικό σύνολο εμπνέει εμπιστοσύνη για την κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ουδετερότητα και αμεροληψία του ο δικαστικός λειτουργός, τόσο ευκρινέστερη είναι και η "έξωθεν καλή μαρτυρία" για την προσωπικότητά του και τόσο μεγαλύτερο είναι το κύρος του ως δικαστικού λειτουργού και το κύρος της δικαιοσύνης. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι το κύρος του δικαστικού λειτουργού και το κύρος της δικαιοσύνης είναι ευθέως ανάλογα προς την έκταση και το βαθμό της εμπιστοσύνης που εμπνέει ο δικαστικός λειτουργός μέσα το κοινωνικό σύνολο για την κατά την εκτέλεσή των καθηκόντων του ουδετερότητα και αμεροληψία του. Όταν συνεπώς η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση της γνώμης του δημοσίως, σε ζητήματα που αναφέρονται στην πολιτική ζωή της χώρας ή σε ζητήματα που μπορούν να δημιουργήσουν ή να προκαλέσουν πολιτικές αντιπαραθέσεις, συγκαταλέγεται στις οριακές εκείνες περιπτώσεις, κατά τις οποίες μπορούν να γεννηθούν αμφιβολίες ως προς το αν η διατύπωση της γνώμης του δημοσίως συνεπάγεται ή όχι μείωση του κατά τα άνω κύρους του ως δικαστικού λειτουργού

ή του κύρους της δικαιοσύνης, ο δικαστικός λειτουργός θα πρέπει να ενεργεί με πολλή περίσκεψη και, από άποψη δικαστικής δεοντολογίας, είναι προτιμότερη η ευσούσια αυτοσυγκράτηση και ο εκούσιος αυτοπεριορισμός, προκειμένου να μη κλονισθεί η εμπιστοσύνη των δικαζομένων (ή σημαντικού μέρους αυτών) στην κατά τα άνω ουδετερότητα και αμεροληψία του δικαστικού λειτουργού. Από την άποψη αυτή είναι χαρακτηριστικό ότι το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (Bundesverfassungsgericht) με τις από 29.10.1987 και 6.6.1988 αποφάσεις του (τις οποίες βλέπε εις "Deutsche Richterzeitung" 1988, σελ.180 επ. και 301 επ.) επισημαίνει ότι ο δικαστικός λειτουργός, σε σχέση με την έκφραση της γνώμης του δημοσίως, υπό τη δικαστική του ιδιότητα, για ζητήματα πολιτικής φύσεως, οφείλει να τηρεί τη ξέουσα επιφυλακτικότητα και αυτοσυγκράτηση (Mässigungs- und Zurückhaltungsgebot) και ότι είναι αντίθετη προς την κατά το Σύνταγμα ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού η εκ μέρους του διατύπωση απόψεων δημοσίως για ζητήματα πολιτικής φύσεως, όταν η διατύπωση αυτή στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι δυνατόν να κλονίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών (ή σημαντικού μέρους αυτών) για τη δικαστική ανεξαρτησία και για την ουδετερότητα του δικαστικού λειτουργού και για την εκ μέρους του τήρηση των απαιτούμενων αποστάσεων στις πολιτικές αντιπαραθέσεις. Ειδικότερα το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο στη σχετική περικοπή της ως άνω από 6.6.1988 αποφάσεώς του επισημαίνει επί λέξει: "Sind Meinungsäusserungen von Richtern zu politischen Fragen geeignet, dieses Vertrauen zu erschüttern, so widersprechen sie dem Richterbild des Grundgesetzes".

β) Στις ως άνω (στο στοιχείο α) οριακές περιπτώσεις

θα πρέπει να επιδρά αλασταλτικώς και υπέρ του εκούσιου αυτοπεριορισμού και της εκούσιας αυτοσυγκράτησης του δικαστικού λειτουργού το γεγονός, ότι κατ'αντικειμενική κρίση υφέρπει ο ως άνω στο στοιχείο α κίνδυνος και ότι ενδέχεται οι δημόσιες δηλώσεις ή εκδηλώσεις του δικαστικού λειτουργού το μεν να δημιουργήσουν, ως προς τα κίνητρα και τους στόχους τους, εντυπώσεις σε ευρύτερα στρώματα του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες υπερακοντίζουν και υπερβαίνουν τις προθέσεις και τους σκοπούς του ίδιου του προβαίνοντος στις δηλώσεις ή στις εκδηλώσεις αυτές δικαστικού λειτουργού, το δε να εμφανίσουν μια ψευδή ή ανακριβή εικόνα του ίδιου του δικαστικού λειτουργού.

γ) Επιφυλακτικότητα, αυτοσυγκράτηση και αυτοπεριορισμός του δικαστικού λειτουργού σε ανάλογες περιπτώσεις θεσπίζουν (όπως λεπτομερέστερα εκθέτουμε στις σελίδες 22 έως 27 της ως άνω εγγράφου προς την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου προτάσεώς μας) και οι νομοθεσίες άλλων ευρωπαϊκών κρατών (όπως π.χ. η "obligation de réserve" στη Γαλλία, η "Mässigungs-und Zurückaltungsgebot" στη Γερμανία, επίσης στην Αγγλία, στην Αυστρία, στην Ιταλία, στην Ολλανδία και σε άλλες ξένες χώρες), χωρίς ποτέ να θεωρηθεί ότι αυτή η επιφυλακτικότητα, η εκούσια αυτοσυγκράτηση και ο εκούσιος αυτοπεριορισμός του δικαστικού λειτουργού αντίκεινται στη δικαστική ανεξαρτησία.

4. Οι ανωτέρω κανόνες δικαστικής δεοντολογίας προσλαμβάνουν ακόμη μεγαλύτερη σημασία, όταν ο δικαστικός λειτουργός πρόκειται να εκφέρει δημοσίως τη γνώμη του όχι μόνο για ζητήματα που αναφέρονται στη δημόσια και πολιτική εν γένει ζωή της χώρας, αλλά (είτε ευθέως, είτε εμμέσως και συγκεκριμενικώς) και για εκδοθείσες δικαστικές αποφάσεις, που συνδέ-

ονται οπωσδήποτε με την πολιτική ζωή της χώρας. Θα πρέπει σχε-
τικώς να τονισθεί ότι η κύρια αποστολή του δικαστικού λειτουργού,
σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους, συνίσταται στο
να είναι ουδέτερος και αμερόληπτος κριτής των διαφορών των πο-
λιτών. Η ιδιότητα αυτή του ουδέτερου και αμερόληπτου κριτή των
διαφορών των πολιτών όσο υψηλή, σεβαστή και μείζονος δικαστι-
κού κύρους είναι, όταν τηρούνται οι κανόνες της δικαστικής
δεοντολογίας, τόσο εύθραυστη, αμφισβητούμενη και αμφιβόλου δι-
καστικού κύρους μπορεί να καταστεί, όταν δεν τηρούνται οι κα-
νόνες αυτοί. Γι' αυτό ακριβώς η, έστω και περιστασιακή, μεταβο-
λή της ιδιότητας του κριτή και η ανάληψη ρόλου επικριτή της
δημόσιας και της πολιτικής εν γένει ζωής, ενέχει (ανεξαρτήτως
της τυχόν, εν όλω ή εν μέρει, ορθότητας ή μη των διατυπωμένων κρίσεων
και επικρίσεων) τους ως άνω (στον αριθμό 3, στοιχεία α έως γ)
κινδύνους για το κύρος του δικαστικού λειτουργού, όχι μόνο
διότι μπορεί να προκαλέσει παντοειδείς ερμηνείες ως προς τα
κίνητρα και ως προς τους στόχους του δικαστικού λειτουργού,
αλλά και διότι ενέχει τον κίνδυνο επί τοσούτον να περιορισθεί
και να συρρικνωθεί δεοντολογικώς, ηθικώς και αξιολογικώς η
ιδιότητα του ουδέτερου και αμερόληπτου κριτή, όσο περισσότερο
διευρύνεται ο ρόλος του επικριτή της δημόσιας και της πολιτι-
κής εν γένει ζωής.

5. Ενόψει πάντως του ότι η δυνατότητα της εκ μέρους
των δικαστικών λειτουργών εκφράσεως της γνώμης τους δημοσίως
επί παντός θέματος, επανέρχεται κάθε φορά στην επικαιρότητα
και προκαλεί κάθε φορά διχογνωμίες και αμφισβητήσεις ως προς
τα ευρύτερα ή στενότερα πλαίσια της δυνατότητας αυτής, θα ζη-
τήσουμε, κατ'εφαρμογή του άρθρου 1. παραγρ. 2β, 4 και 7β του

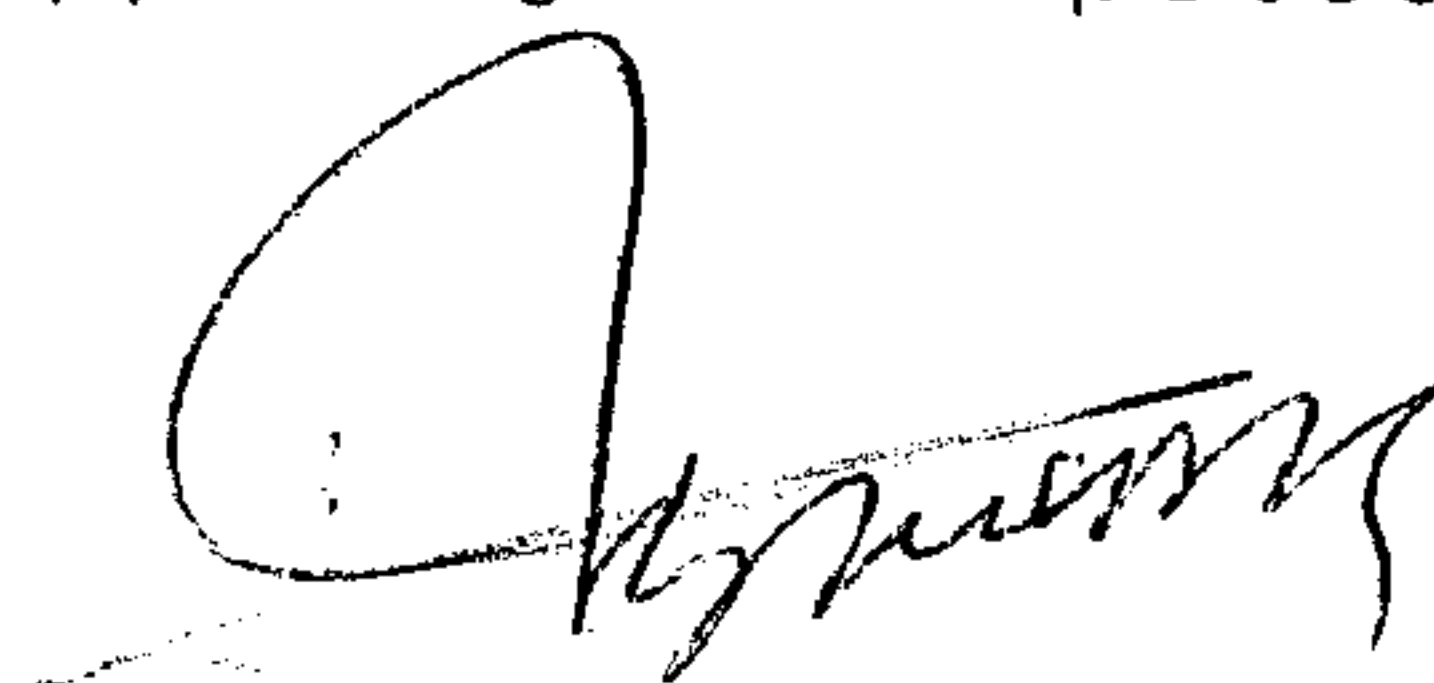

Ν.1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το Ν.1868/1989, από τον κ. Πρόεδρο του Αρείου Πάγου να συγκληθεί η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου για ζητήματα δικάστικής δεοντολογίας σε σχέση με το ως άνω ζήτημα, που συνδέεται με τη λειτουργία της δικαιοσύνης. Μέχρι τότε όμως παρακαλούμε να έχετε υπόψη όσα παραπάνω (στους αριθμούς 3 και 4) εκτίθενται.

5. Οι κ.κ. Εισαγγελείς Εφετών και Πρωτοδικών παρακαλούνται να ανακοινώσουν τα ανωτέρω στους Εισαγγελικούς λειτουργούς, που υπηρετούν στις Εισαγγελίες των οποίων προϊστάμενοι.

6. Η παρούσα, απευθυνόμενη προς τους Εισαγγελικούς λειτουργούς, κοινοποιείται, στα πλαίσια της κατ'άρθρ.99 του Ν. 1756/1988 πειθαρχικής δικαιοδοσίας μας και προς τους κ.κ. Προέδρους Εφετών και Πρωτοδικών, για να λάβουν απλώς γνώση και οι υπηρετούντες στα Εφετεία και στα Πρωτοδικεία δικαστικοί λειτουργοί.-

Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Γεώργιος Πλαγιανάκος